

ФЕДЕРАЦИЯ НА НЕЗАВИСИМИТЕ СИНДИКАТИ ОТ ЗЕМЕДЕЛИЕТО

1606 София, ул. Владайска 29, www.fnsz.org
1606 СОФИЯ, УЛ. ВЛАДАЙСКА 29, WWW.FNSZ.ORG

ДО
НАРОДНИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ
В КОМИСИЯ ПО ЗЕМЕДЕЛИЕ И ХРАНИ
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ДО
Г-Н ПЛАМЕН АБРОВСКИ
ПРЕДСЕДАТЕЛ

ДО
МИНИСТЪР
МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО
ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

СТАНОВИЩЕ

ОТНОСНО: Прилагане на таван и намаление на плащанията, преразпределително плащане и въвеждане на социалната условност в Националния стратегически план по ОСП на Р България - 2023-2027.

Уважаеми дами и господа,

В продължение на последователния диалог във връзка с консултациите по ОСП след 2020 г.,

Като се опираме на Коалиционното споразумение и поставените амбициозни цели за цялостно преобразуване на аграрната политика в страната с цел постигане на устойчив сектор с висок експортен потенциал и добавена стойност,

Като се позоваваме на регламентите за Общата селскостопанска политика и изричното постижение на европейските съ-законодателства включване на механизми за гарантиране на социална обвързаност/условност в националните стратегически планове,

Като подчертаваме с удовлетворение, че включването на социалната условност в ОСП е изключително постижение и резултат от дългогодишната последователна работа на европейското синдикално движение в лицето на ЕФФАТ, чийто активен член сме и ние,

Като напомняме, че Федерацията ФНСЗ участва активно в дебата за Общата селскостопанска политика от самото начало и винаги сме отстоявали позицията, че ОСП трябва да включва принципа на справедливост в обществото и най-вече да стимулира **социална обезпеченост на заетите в отрасъла** като поставя фокус върху по-целенасочено и равностойно подпомагане на доходите в сектора, засилване на растежа и заетостта, по-ефективни и адаптирани инструменти за управление на кризи, допълнителни инвестиции за научни изследвания и иновации, насърчаване на агроекологичните инициативи, стимулиране на младите земеделски производители,

Като сме наясно, че предстои важно гласуване на Националния стратегически план в Народното събрание и вземане на стратегически решения за българското земеделие в следващия период,

Като осъзнаваме, че българското трудово законодателство е на високо правно ниво, в което са транспонирани всички елементи на 3-те важни директиви на ЕС, пряко свързани със социалната условност, а именно: Директивата 2019/1152 за прозрачни и предвидими условия на труд, Рамкова директивата 89/391/ЕЕС за безопасни и здравословни условия при работа, Директива 2009/104/ЕС за минимални изисквания за безопасност и здраве на работниците при използване на работно оборудване,

Изразяваме нашето категорично становище, че Националният стратегически план на България трябва:

1. Давъведе и регламентира таван на плащанията с компенсиране на реално платени заплати и осигуровки на работещите в сектора.

2. Да включва и зачита новите елементи, свързани със социалната условност, зачитането на трудовите и социални стандарти в сектора и да ги въведе в действие още от 1. Януари 2023г.

1.1. Защо е необходим ефективен механизъм за определяне на горна граница на директните плащания, т. нар. таван на плащанията?

В българското земеделие **таван и намаление на плащанията** и приспадане на разходите за труд се приложи за първи път след 2014 г. Като социално-отговорна организация ФНСЗ следим компенсирането на разходите за труд още от 2015г. На заседание на ТРГ предоставихме информация на участниците за прилагането на тавана на плащанията с компенсирането на заплати и осигуровки в брой стопанства и финансовото измерение на този процес. Справката сочи нарастване на броя на стопанствата от 210 бр. бенифициенти с признати разходи за труд 33 115 861 лв. до 322 стопанства с признати разходи за труд 169 106 021 лв. Данните показват увеличение както на броя на фермите, така и размера на признатите средства.

Тази изключително полезна практика е положителна тенденция, която показва регламентираната работна ръка, изсветлява сектора и е стимул за повишаване на трудовите възнаграждения – все елементи на по-справедливо разпределение на подпомагането на доходите в сектора.

Още по време на 15-тото заседание на ТРГ беше представен анализ на структурата на земеделските стопанства споследваща категоризация. От предоставения анализ стана ясно, че при прилагането на таван на плащанията, от компенсиране на разходите за труд след 2023 г. ще могат да се възползват повече от посочените в сега действащия период 320 земеделски стопанства. Много големите земеделски стопанства - 1071 на брой, които представляват едва 0,8 % от общия брой стопанства, както и част от големите земеделски стопанства - 2361, могат да покрият средствата за труд до тавана.

В националната секторна дискусия бяха предложени и обсъждани девет варианта.

Първият вариант не предвижда прилагане на таван и прогресивно намаляване на плащанията, а от останалите осем варианта с прилагане на таван, два от тях не предвиждат приспадане на разходи за заплати. Предложен бе и **десети вариант**, в който се въвежда таван на приспаданията на ФРЗ, основан на 2,5 пъти средната стойност на стандартните заплати, свързани със селскостопанска дейност на национално или регионално равнище.

Определянето на горна граница и прогресивно намаляване на плащанията, разписано в Глава II, чл. 17, т.1, 2 и 3 от Регламент ЕС 2021/2115 за Националните стратегически планове ясно казва как са обвързани с данъците и разходите за труд и социални вноски.

„Държавите членки могат да приспадат от размера на основното подпомагане на доходите за устойчивост, което се отпуска на земеделски стопанин за дадена календарна година:

- а) всички заплати, свързани със селскостопанската дейност, декларирана от земеделския стопанин, включително данъците и вноските за социално осигуряване, свързани с трудова заетост;
- б) еквивалентната сума за редовен и неплатен труд, свързана със селскостопанска дейност, упражнявана от лицата, работещи в съответното земеделско стопанство, които не получават заплата или които получават по-малко възнаграждение от обичайно заплащаната сума за предоставените услуги, но са възнаградени чрез икономическия резултат от дейността на земеделското стопанство;
- в) елемента „разходи за труд“ от договорните разходи, свързани със селскостопанска дейност, декларирана от земеделския стопанин.

За изчисляване на сумите, посочени в първа алинея, буква а), държавите членки използват реално изразходените от земеделския стопанин разходи за заплати. **В надлежно обосновани случаи земеделските стопани могат да поискат да се използват стандартни разходи**, които се определят от съответната държава членка съгласно метод, който се уточнява допълнително в нейния стратегически план по ОСП и се основава на средната стойност на стандартните заплати, свързана със селскостопанска дейност на национално или регионално равнище, умножена по броя годишни работни единици, декларирани от съответния земеделски стопанин.

Посочваме текста от Регламента, тъй като в предложението **десети вариант** се обсъжда таван на работната заплата, която ще се компенсира. Ако се приеме този вариант, трябва да се определи метод, който се уточнява допълнително в стратегическия план.

ФНСЗ приветства консенсуса в българската дискусия за приемане на таван, защото това допринася към основната цел за баланс и повишаване конкурентноспособността на българския земеделски стопанин независимо от неговата големина.

От дискутираните варианти за **насприемливи** са параметрите на четири от тях, номерирани като трети, пети, седми, и девети, като в някои от тях има различно **прогресивно намаление**, но във всички изброени е заложено **компенсиране на разходи за труд**.

Нещо повече, при прилагането на всеки един от тях, след намалението/приспадането, се акумулират средства, с които да се допълни и **преразпределителното плащане**.

Остатъчната сума от намаленията, след допълване на бюджета за преразпределително плащане може да бъде използвана **за други необвързани плащания** или да **бъде прехвърлена към Втори стълб**. Всички тези възможности имат отношение и принос към балансиране на българското земеделие и ясно социално въздействие (по отношение на селските регионални икономики).

При прилагането на кой от изброените по-горе варианти ефектът ще е най-добър, могат да кажат само земеделските производители.

Ние обаче **категорично поддържаме таван на плащанията с компенсиране на разходите за труд** и подчертаваме, че това е социален и социално значим елемент. Всички останали ползи трябва да се чуят от хората, които се занимават със селско стопанска дейност.

Един важен въпрос в тази дискусия все още остава недостатъчно осветен. **Какви са реалните заплати в отрасъла?** Средната работна заплата СРЗ за 2021г. е 1021лв. Още информация черпим от средните осигурителни доходи на отделните квалификационни групи професии. Най-висок е средният осигурителен доход на ръководителите-1631лв., за специалистите е 1259 лв., за техници и приложни специалисти е 1131лв., за машинни оператори -1093 лв.

Всички посочени по-горе квалификационни групи професии са с над **150 % среден осигурителен доход** спрямо минималния осигурителен доход за съответната група, което сочи ежегодно нарастване на работната заплата. Останалите квалификационни групи професии за със среден осигурителен доход от 700 до 900 лв. **Средният осигурителен доход за сектора е 842 лв.** към ноември 2021г.

Без съмнение и със съжаление трябва да отбележим, че за най-голяма група наета работна ръка – професии, неизискващи специална квалификация - 27 109 души от общо наети 66 056 лица, средния осигурителен доход е **едва 512 лв.** при минимален осигурителен доход **от 650 лв.** Това показва, че голяма част от посочена група работещи се наема на четири часа работен ден.

Не случайно посочваме тези данни за минималния осигурителен доход и средния осигурителен доход в сектора, тъй като вероятно ще бъде определен метод за приспадане с **таван на работната заплата**, която ще се компенсира.

Следвайки прогнозите, след 2023г. горепосочените цифри ще бъдат променени в посока нарастване, затова е редно **компенсирането на разходите за труд да бъде върху реално изплатените трудови възнаграждения**.

Днес се коментират и някои притеснения, свързани със сигнали за злоупотреба и некоректно заявени работни заплати за компенсиране (през изтичащия програмен период), което би довело до изкривяване и изравняване на заплащането по отделните категории професии. Това естествено е силно демотивиращо и опорочава целта на прилагане на таваните за конкурентоспособност и изсветляване на работната сила. Тези притеснения обаче са свързани единствено със квалификационните групи професии от горната част на таблицата – свързани с управленски функции, но не и със изпълнителските, квалифицираните специалисти или неквалифицираните професии.

Затова е важно отново да подчертаем, че ако се **налага таван на заплатите**, той трябва да се прилага само във **високите** (мениджърски) професии на скалата, а не за всички трудови възнаграждения. Особено ще бъде засегнато компенсирането на работните заплати на машинните оператори, които имат високи възнаграждения, а и максималният осигурителен доход е също повишен.

1.2. Защо е необходим ефективен механизъм за въвеждане на социалната условност, зачитането на трудовите и социални стандарти в сектора в действие още от 1. Януари 2023г?

За България **социалната условност** е високоприоритетна тема в контекста на защитата на трудовите права на всички европейски граждани, заети в сектора на земеделието на ЕС. Общата селскостопанска политика за периода 2023-2027 г. поставя акцент върху **социалната условност** на селското стопанство. **За първи път в законодателството на ЕС в областта на земеделието се включва социалното измерение** и при прилагането на ОСП се вземат предвид условията на труд и живот и на селскостопанските работници.

Целите на социалната условност са:

- Подобряване на условията на труд на земеделските работници в ЕС;
- Развитие на социално устойчиво земеделие чрез осъзнаване значението и спазване на трудовите стандарти;
- Синхронизиране на ОСП с останалите политики.

Прилагането на социалната условност от държавите членки трябва да гарантира, че земеделските стопани, за които е установено, че са злоупотребили с правата на работниците си, ще бъдат санкционирани чрез намаляване на плащанията по ОСП. Социалната условност се прилага за бенефициенти по ОСП, които наемат хора на трудови договори.

Механизмът за социална условност се свързва с пълното получаване на **директни плащания** по ОСП и плащанията по **втори стълб**, които са свързани с ангажименти за управление на околната среда, климата и други, природни или други райони-специфични ограничения и необлагодетелствани райони, плащания по Натура 2000.

Раздел 3, член 14, т.2 от Регламент ЕС 2021/2115 за Стратегическите планове недвусмислено казва, че **национално-представителните социални партньори в сектор Земеделие** – представители на работодателите и на работещите - имат ключовото право да бъдат консултирани в процеса на въвеждане на системата за социална условност при зачитане на тяхната автономност и правото им да **водят колективни преговори**.

Анекс **XVI** към Регламента за стратегическите планове дава в синтезиран и разбираем вид пълния списък на правилата и изискванията за прилагане на социалната условност в националните планове във важните области – заетост, безопасни и здравословни условия на труд, квалификация и информиране.

Съгласно разпоредбите на Регламента до **1 януари 2025 г.** държавите членки следва да посочват в своите стратегически планове по ОСП, че земеделските стопани и другите бенефициери, които получават директни плащания, трябва да подлежат на **административна санкция**, ако не спазват изискванията, свързани с приложимите условия на труд и заетост.

В **Хоризонталния регламент ЕС 2021/2116 в членове 87a, 87b, 87c** – пространно е обяснено системната връзка между **нарушенията** в трудовото законодателство и **санкциите**, които трябва да се налагат. Ясно е, че без ефективни санкции социалната условност няма да работи. За целта е важно санкциите да са ефективни, пропорционални и възпиращи, както се казва в правния текст на Article 87c. Те трябва да са обвързани с намаляване на плащанията по ОСП за нарушителите. Уверени сме, че нашата синдикална експертиза в тези области ще бъде от полза при **дефинирането на санкциите** (съобразени с тежестта и повторемостта на нарушенията на трудовите права/законодателство) и другите детайли при разработването на НСП.

Трябва да отбележим, че трудовите стандарти, подлежащи на контрол, респ. санкции са регламентирани в три европейски директиви, а именно: Директивата 2019/1152 за прозрачни и предвидими условия на труд, Рамкова директивата 89/391/ЕЕС за безопасни и здравословни условия при работа, Директива 2009/104/ЕС за минимални изисквания за безопасност и здраве на работниците при използване на работно оборудване. И трите са надлежно транспонирани в българското трудово законодателство.

Днес България ще вземе национално решение от кога да се прилага социалната условност, а в националната дискуссия се обсъждат следните три варианта:

- Доброволно прилагане от 01.01.2023 г.
- Задължително прилагане от 01.01.2025 г.
- Компромисен вариант – въвеждане от 1.1.2023г с активни информационни, разяснително и насърчаващи действия от страна на НССЗ към стопаните и стартиране на санкционния механизъм от 01.01.2025 г.

Новият социален елемент, заложен в Стратегическия план предизвиква ненужно напрежение сред земеделската общност. Една от причините за това е недостатъчната информация и разбиране на темата, както и недостатъчен диалог между заинтересованите страни. За тази цел привеждаме още няколко важни акцента и аргумента.

Според регламентите механизъмът за социална условност ще разчита на **проверките, извършвани от компетентните органи**, които отговарят за прилагане на трудовите стандарти и законодателство – **инспекцията по труда, полиция, органи по безопасност и здраве**. **Веднъж годишно** Разплащателната агенция трябва да бъде уведомявана за резултатите от тези проверки и констатираните нарушения. Според трудовото ни законодателство синдикатите имаме сигнална функция и право да сигнализираме контролните органи за нарушения. А нашите анализи сочат, че над 40% от работещите в сектора са в нарушение на трудовите и осигурителните им права, без да засягаме безопасност и здраве при работа.

Нещо повече, всички сме наясно, че проверките и контрола в сектора са по-скоро неефективни, а инспекцията по труда се задъхват. Убедени сме, че в Националния стратегически план чрез механизма за социална условност ще се намерят повече ресурси, в това число и човешки, иновативни и дигитални инструменти за сходимост и засичане на данни, за да осигурим по-чести и по-ефективни проверки в сектора и да го изведем на светло.

Осигуряването на **добре структурирана и ефективна връзка между Разплащателната агенция и контролните и правоприлагащи органи** е от ключово значение за сработването на механизма за социалната условност. За нас е важно да участваме в процеса на разработването на тази връзка в българския стратегически план

Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ към министъра на труда и социалната политика ще осъществява цялостния контрол за спазване на трудовото законодателство в прилагане на намаления на плащанията на земеделски стопани при установени несъответствия на трудовото законодателство. Подчертаваме, че такива проверки в сектора ГИТ извършва и досега и контрола не е новост в българския контекст.

Информацията от направените проверки от контролния орган трябва да се предостави на Разплащателната агенция, за да се изчисли съответен еквивалент за намалението на плащанията. Необходима е активна комуникация с Главна инспекция по труда по отношение на **Методиката за определяне на проверките**, определяне на степента на нарушенията, както и процента на санкциите, които ДФ „Земеделие“ трябва да налага върху директните плащания на бенефициенти, които се явяват работодатели. При определянето на процент на несъответствие трябва да се спазва основното, което стои в Хоризонталния регламент, че всички санкции трябва да бъдат с **превантивен характер и в никакъв случай да не водят до създаване на прекомерно висока степен и тежест на нарушения**, които по същество не биха представлявали сериозен риск за здравето и безопасността на работниците.

Още един важен елемент е във фокуса на нашето внимание и интерес за консултация - новата роля на **Службите за съвети в земеделието**, които според Чл. 13 Регламент ЕС/2021/2115 трябва да покриват икономическите, екологичните и социалните аспекти в предоставяните от тях услуги към фермерите. Ясно е, че Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ), ще предоставят консултантски услуги към фермерите относно прилагането на социалното и трудово законодателство, организиране на обучителни семинари за земеделските стопани. За нас, синдиката ФНСЗ в качеството ни на отговорен социален партньор искаме да сме сигурни, че социалните елементи са включени и не са подценявани в тези услуги. Ежегодно наблюдение и разглеждане в Отрасловия съвет за социален диалог в МЗХГ ще повиши съзнанието и разбирането за важността на темата в секторния контекст.

Секторните интервенции, изрично разписани в **членове 46, 47, 54, 55** в Регламента ЕС 2021/2115 се отнасят до чувствителните сектори на плодове и зеленчуци, лозаро-винарския сектор, зехтин и маслини, пчеларство и апи-продукти, хмел и пр. Те също имат отношение към социалната условност и изискват нашето особено внимание. Доколкото тези сектори се опират на ръчен труд и изискват работна ръка, която се състои основно от сезонни работници, е особено важно да осигурим/гарантираме, че секторните мерки **се ползват действително за подобряване на условията на труд и инвестиции в места/квартири за настаняване**, информирание и обучение на тези работници, както и за развиване публичните системи за трудово посредничество – ЮРЕС, АЗ и пр. национални органи. (полезни примери за набиране на сезонна работна ръка в Австрия, Финландия и др.)

И накрая, **социалната условност** не бива да се приема като допълнителнобреме или „бухалка“, чрез, която ГИТ и РА ще търсят начини да санкционират/наказват бенефициентите.

Напротив, прилагането на социалната условност е въпрос на престиж за всеки фермер, тя е защитен механизъм както за работниците, така и за лоялните работодатели, които работят и се конкурират по правилата и техните интереси са защитени законодателно.

Социалната условност е възможност чрез споделена отговорност и диалог между социалните партньори в сектора – синдикати и работодатели - и Националната служба за съвети в земеделието да осигурим предпазни и предварителни механизми, достатъчна информираност и съзнание за изискванията, на които земеделските производители - работодатели трябва да отговарят, и които трябва да спазват по отношение на своите работници.

Въз основа на всичко казано дотук ФНСЗ сме убедени, че със разширяване на обхвата на броя на земеделските стопанства, ползващи признаване на разходи на труд при прилагане на таван на плащанията и въвеждане на социалната условност в нейната многоизмерност ще доведе до съществен спад на високия процент на недекларирания труд в селското стопанство.

В качеството ни на национално представителна синдикална организация, която повече от 100 години представлява и защитава интересите на работещите в сектора ние сме твърдо решени да участваме конструктивно в процеса на въвеждане на новите социални стандарти в българското земеделие, като предлагаме нашата подкрепа, експертиза и знания.

11 Февруари .2022г.
София

С уважение:

Светла Василева
Председател на ФНСЗ